

Gifteringen

Tradering og praksis

Maria Luneborg¹, Nora Hammes Holm² og Runar Døving³

Kristiania

¹mariajakmoe@gmail.com, ²norahholm@hotmail.com,

³Runar.doving@kristiania.no

Abstract

A wedding band is a symbol of marriage, implying a series of commitments such as loyalty, family, continuity, and household. The wedding band is an item with a long tradition, and it holds significant sentimental value, subject to a variety of unwritten rules by couples and the surrounding society. In this article, we examine the life cycle of a wedding band in Norway by exploring how it encounters the spheres of acquisition, use, and disposal. One of our main findings is that spouses adhere to a set of unwritten rules related to the use of the wedding band. In the absence of formal regulations, the popular discourse treats these informal norms as authoritative and a desirable continuity. We also find that the wedding band is an inalienable asset passed down to close female family members. The ring is attributed such great sentimental value that even when the owner passes away or goes through a divorce, the wedding band continues to endure, even when safely stored in a drawer.

Keywords:

- Wedding band
- marriage
- tradition
- imagined continuity

Ta den ring og la den vandre
Fra den ene til den andre
Ringene er skjult, den sees ei
Nettopp nå er ringen hos deg
Ser du jeg har fått den
ser du jeg har fått den,
tra-la-la-la-la-la-la-la-la-la

sjoner rundt giftingen som genereres som kulturell form gjennom tradering og praksis.

I den engelskspråklige populærkulturen, som også preger norske medier, er scener som omkranser giftingen og forlovelsesringen omfattende. Flere av disse behandler regler. I den amerikanske realityserien *90 Days Fiancé* (S9E3), uttaler den kommende bruden Emily «I think it is illegal to get married without a real ring». Hun har tidligere fått en forlovelsesring som forloveden Kobe kjøpte på gaten i Kina, noe hun mener ikke kvalifiserer til en «ekte ring» på grunn av den lave prisen.

Innledning:

På hvilken hånd skal ringen sitte?

Det finnes en omfattende folkelig diskurs rundt giftingens regler, men det eksisterer ingen lover eller krav. Likevel behandles giftingens normer som om det var tilfelle. Dette tyder på at det finnes sterke tradi-

I komedien *Fire bryllup og en gravferd* fra 1994 har karakteren Charles, brudgommens forlover, glemt å ta med giftringene i kirken. Dette utvikler seg til en stressende scene der Charles må forsøke å finne en løsning på problemet; å gifte seg uten ringer fremstilles som uaktuelt. Gullringene erstattes med store plastringer i grelle farger, og presten klarer ikke å skjule sjokket idet ekteparet skal utføre ringutvekslingen. Scenen viser tyngden denne delen av ritualet har i bryllupsseremonien.

Til tross for at det ikke finnes noen juridiske eller liturgiske krav, verken i Den norske kirke eller borgerlig vielse om å ha giftringer ved inngåelse av ekteskap, er det mange som behandler denne praksisen som lovpålagt. I boken *Bryllup*, skriver Gry F. Heggelund at «[G]iftringer er bare påkrevd hvis dere inngår kirkelig vielse. Velger dere borgerlig vielse, er det frivillig om dere vil gi hverandre en ring eller ikke» (Heggelund 2003:14). Utsagnet støttes ikke opp med noen form for kilder, men ettersom boken inneholder statistikker og fakta med referanser, er det rimelig at sitatet oppfattes autoritativt av leseren, som trolig skal gifte seg og derfor er opptatt av å følge tradisjonene og eventuelle regler.

Ekteskapet er godt beskrevet i folkloristikk, etnologi og antropologi, men giftringen i seg selv er knapt omtalt. Ekteskapet er en juridisk allianse mellom to parter der giftringen fungerer som et symbol på inngåelsen. I *Der stod seg et bryllup* (1985) skriver kulturhistorikere Bjarne Hodne, Ørnulf Hodne og Ronald

Grambo at i tider da det ikke var sosialt eller juridisk akseptabelt å være ugift, har ekteskapet som institusjon stått spesielt sterkt. Med giftermålet fulgte det også strengere krav om skikker og regler. «I eldre tider», skriver de «var et ekteskap mye mindre en privatsak, og [...] få områder av menneskelivet var mer gjennomregulert med lover og forbud og normgivende skikk og bruk enn nettopp dette» (Hodne et al. 1985:27).

På 1300-tallet vedtok for eksempel den katolske kirke at ekteparet skulle bære en ring på høyre hånd (Hodne et al. 1985:55).¹ Norge har, ifølge forfatterne, gradvis blitt privatisert og individualisert og dermed har gamle skikker og tradisjoner enten falt bort, endret karakter, eller nye har kommet til (Hodne et al. 1985:208). Det er en rimelig antagelse at det normaliserte kjærlighets-ekteskapet legger vekt på det symbolske ved tradisjonene, snarere enn det juridiske og religiøse. Giftringen og praksisen rundt den er en av ekteskapstradisjonene som har blitt bevart selv om den har endret karakter.

Det er som vi senere skal se, mange henvisninger til giftringens 'opprinnelse' i folkelige diskurser, men vi finner ingen sikker dokumentasjon, kun en serie av ubekreftede påstander. En av de vanligste opprinnelsesmytene hevder at giftringen kan spores 3000 år tilbake, til oldtidens Egypt.² Den amerikanske mineralogen George Frederick Kunz skriver mer kildepresist i *Rings for the Finger* (1917:199) at utveksling av ring til den kommende bruden begynte som en skikk i Roma i det andre århundre f.Kr. Ifølge Kunz (1917:193–194) ble gifte-

-
1. I den katolske kirken er ekteskapet et sakrament, og ringene skal velsignes i ektevigselsliturigen:
Presten: La oss be. Herre, velsign disse ringer. Gi at de som skal bære dem, alltid forblir tro mot hverandre, og lever etter din vilje i gjensidig kjærlighet. Ved Kristus, vår Herre.
Alle: Amen.
Presten (stenker ringene med vievann): Motta disse ringer som er velsignet under Kirkens bønn, og gi dem til hverandre. La dem alltid være dere et tegn på det løftet dere har gitt hverandre (Den katolske kirke).
  2. Cape Town Diamond Museum og Gemological Institute of America (2020).

ringen brukt i en «tidlig periode», og ringen som et kjærlighetstegn ble for første gang nevnt i romersk litteratur av dramatikeren Plautus i «Miles Gloriosus» (Act IV, sc. i, v. 11). Denne ringen var ikke en giftering, men like fullt en ring som også skulle symbolisere kjærlighet.

I den engelske liturgien *Sarum Rite* fra 1000-tallet, blir giftingen nevnt som en del av vigselsliturgien: «With this ryng ich the wedde, and with my body ich the honoure and with al my gold ich the dowere» (Kunz 1917:196–197). Dette viser ifølge Kunz at giftingen har eksistert som tradisjon i kirken siden den gang. På 1400-tallet, i den greske kirken, foregikk ekteskapsseremonien ved at presten la to ringer på alteret som ble innviet – en jernring for mannen og en gullring for kvinnen. Ringene ble gitt til ekteparet som symbol på inngåelse av ekteskapskontrakten (Kunz, 1917:202–203).

I *Trolovelse og bryllup i det sekstende århundre* beskriver kulturhistoriker Troels Frederik Troels-Lund (1939) at 'trolovelsesringen' ble brukt lenge før kristendommens tid, og at den stammer fra sydlige opphav og er eldgammel, men heller ikke Troels-Lund er mer presis. Han skriver ingenting om hvorvidt trolovelsesringen blir brukt som *gifting* etter giftermålet, men vi kan regne med at trolovelsesringen har fellestrekk med giftingen slik vi kjenner den i dag. Ifølge Hodne et al (1985:66) ble både forlovelsen og giftermålet foretatt i kirken, og det er vanskelig å skille de to ritualene fra hverandre.

Etter innflytelse fra sørlige land, kom trolovelsesringen også til Norge, hvor skikken er nevnt tidlig på 1300-tallet, men det antas at den katolske kirken vedtok at de forlovede skulle bruke en ring på høyre hånd først i senmiddelalderen (Hodne et al. 1985:55).

Troels-Lund tar for seg endringene i formelle regler og tradisjoner rundt ekteskapsinngåelse i overgangen fra katolsk til etterreformatorisk tid. I Norden var det på 1500-tallet en skikk om å utlevere en festegave ved giftermålet. En festegave var typisk et halskjede eller armbånd, hvor verdien lå i metallet og hvor tung utsmykningen var.

Den katolske kirken hadde forsøkt å erstatte den typiske festegaven med trolovelsesringen, men uten hell, da skikken var sett på som fremmed i Norden. Romerkirken forsøkte også å innføre skikken med trolovelsesringer, men møtte motstand. Da reformasjonen ble innført i Danmark-Norge, hadde kirken nådd så langt at det var blitt vanlig å bruke trolovelsesring, i hvert fall hos overklassen (Troels-Lund 1939: 1148–52).

Det hadde mindre å si om den var tynn eller tykk, lett eller tung, når den bare – sluttet i sig selv, uten begynnelse og ende – kunde gi uttrykk for den evige troskap (Troels-Lund 1939:149).

I denne artikkelen tar vi for oss både praksis og den uformelle traderingen av giftingen i Norge. Vi vil først se på hvordan produktet er blitt anskaffet, deretter hvordan ringen blir brukt i praksis, og til slutt hvordan den blir avhendet. I fraværet av tydelige formelle, juridiske og liturgiske regler som omkranser giftingen, eller klare referanser til opprinnelse, er det påfallende hvordan både forestillinger og diskurser både leter etter og antar en historisk kontinuitet. Avslutningsvis diskuterer vi derfor det diskursive; hvordan det snakkes om ringen, hvilke forestilte regler som finnes og tradering av disse reglene.

Metode og perspektiver

Utgangspunktet for denne studien er en av forfatterens 101 år gamle oldemor, Astrid fra Nord-Norge som vi utførte et intervju med før hennes bortgang. Videre snakket vi med datteren Gudrun som arvet giftingen hennes, og andre som hadde en form for tilknytning til ringen. Denne fremgangsmåten med å følge de direkte og indirekte relasjonene til studieobjektet blir kalt *snøballmetode*. Metoden innebærer et startpunkt med et lite utvalg av informanter, som videre gir tips til nye informanter (Tjora 2018:135).

En tilstøtende metodisk tilnærming er det sosialantropolog Runar Døving (2003) har kalt «abduktiv fenomenologi», der en gjenstand med tunge relasjonelle implikasjoner blir brukt som et *prisme* og grunnlag for å forstå et samfunn. I denne sammenheng blir alt som impliserer en gifting for våre informanter, interessant for oss; Giftingen blir benyttet som et *prisme* for å forstå kultur og tradisjon rundt ringen. Giftingen er et symbol på relasjoner, og det vil være naturlig å følge menneskene som er tilknyttet ringen og andre relevante kontekster som giftingen peker mot.

I denne studien ble det utført kvalitative intervjuer som datainnsamlingsmetode for å få innsikt i informantenes praksis, tolkninger og fortellinger. Snøballmetoden førte forskningen utover kvinnens familie til andre giftingbrukere og relevante bransjer: Gullsmidbransjen, Den norske kirke, rådhuset og gravferdsbyråer. Sammenlagt ble det utført fem intervjuer med ansatte fra de førnevnte bransjene samt elleve privatpersoner med ulik sivilstatus, som enten er gift, har vært gift eller planlegger å gifte seg.

For å kunne si noe om endringer over tid har vi også analysert NEG-listen «Bruk av ringer» fra 1955. Respondentene ble spurt om hvordan de opplevde mote og praksis

rundt giftingsbruk på 1950-tallet, med spørsmål om både utseende og bruk av forlovelsesring og gifting. Svarene som ble analysert kommer fra Troms fylke der nevnte nøkkelinformant (oldemor) kommer fra, hvor det var 12 respondenter. I tillegg har vi lett etter folkelig materiale som Skikk og bruk-bøker, og søkt på «gifting*» på google for å se hvordan ringen omtales i ulike offentlige og private sfærer, og for å sjekke om uttalelsene til våre informanter samsvarer med andre diskurser om giftingen. (For utfyllende metode, se Moe og Holm 2022).

Artikkelens struktur er inspirert av antropolog Arjun Appadurais (1986) perspektiv «tingenes sosiale biografi», som innebærer å se hvordan en gjenstand møter ulike normer og praksiser for utveksling og symbolikk underveis i et livsløp. Vi har koblet Appadurais teoretiske rammeverk med antropolog Fredrik Barths (1994) «økonomiske sfærer». Det vil si at det finnes ulike byttelogikk i ulike avgrensede sfærer, altså moralske regler for hvordan bytte skal foregå, om det er penger, arbeid eller gjensidighet som er innsatsfaktoren i byttet. I dette tilfelle er det produksjonssfæren, varessfæren, bruksfæren og avhendingsfæren som er mest relevante i forhold til giftingen (Døving 2021). De tre sistnevnte sfærene er av størst interesse for oss.

Feltet dreier seg om sosiale prosesser og kulturelle ytringer, slik som ideer og symbolsystemer. Disse sosiokulturelle elementene gjenspeiles i giftingen da det eksisterer en felles forståelse for fenomenet, kjøpet, bruken og avhendingen. Skal man gifte seg, antar vi det er gitt at det er ønskelig med en ring som symboliserer ekteskapet eller at det handles i tråd med tradisjon. Vi starter ved anskaffelsen.

Ringens varesfære

Det er mulig å erverve giftringer på ulike måter, som gave, kjøp eller arv. Alle våre informanter hadde anskaffet giftringen på kjøpsmarkedet. Betydningen av en autonom kjernefamilie og at denne skal være neolokal³ står sterkt i Norge (Solheim 2016, Døving 2020). Det fremstår derfor relevant at hverken mannen eller kvinnens slekt skulle ha sterke føringer over parets anskaffelse av giftringer: Siden paret forventes å være autonomt, bør de skaffe dem selv.⁴ Dette kommer også tydelig fram i kildematerialet.

Intervjuene viser at giftringkjøpet er en felles beslutning, selv om den ene parten kan ha sterkere preferanser enn den andre. I slike tilfeller ser det ut til at parten uten spesifikke preferanser føyer seg etter den andre. Ifølge våre informanter er det enighet om at giftringene skal se noe like ut. Astrids barnebarn Marie (29) og hennes ektemann hadde enda ikke funnet like giftringer før bryllupet, og måtte derfor ty til et «nødkjøp» slik at begge hadde giftringer til seremonien. De fant senere matchende ringer, og det er disse som brukes som giftringer i dag.

En medarbeider i gullsmedbransjen, Sandra (29), observerer at det oftest er mannen som utfører selve kjøpet: «Han trekker kortet 70 % av gangene», sa hun, og tolker selv dette som «litt macho». Hun har imidlertid et inntrykk av at parene som kommer inn ofte har et felleskort og at ekteskapet regnes som inngangen til felles økonomi, i tråd med dagens økonomiske likestilling. Astrid (101) forteller at hun og ektemannen leverte inn gull som skulle smeltes om til giftringer, og ektemannen betalte 50

kroner for dette hos en gullsmed. Barna til Astrid, Harald (75) og Gudrun (64), kunne fortelle at det var parten som var i arbeid som betalte for giftringene. De yngre ser ut til å ha en større enighet om at standarden er å spleise på ringene. Likevel ser vi tilfeller også hos yngre ektepar hvor mannen ønsker å betale for ringene. Ved å se på NEG sine spørrelistene fra 1950-tallet kan vi se at seks informanter mente det var vanlig skikk og bruk at den kommende ektemannen betalte for giftringene til begge parter. To fortalte at det hendte at partene betalte for hverandre sine ringer, og én gjenga at dette var mest vanlig (NEG, emne nr. 50; Bruk av ringer 1955, 15742, 20708, 10673). Det kan se ut til at det har vært en viss ideologisk endring i tradisjonene når det kommer til finansiering av giftringkjøpet.

Fire respondenter fra NEG sin liste meldte om hendelser der ektepar lånte giftringer til vielsen, noe som understreker betydningen av å ha giftringer til seremonien selv når ekteparet ikke hadde råd til dem (NEG, emne nr. 50; Bruk av ringer 1955, 17442, 15742, 22996, 21645). Denne forestillingen om ringenes selvfølgelighet ser vi også i det før nevnte eksempelet med paret som valgte å gifte seg med nødringer som ikke skulle brukes som giftring senere.

Vi har funnet brukte ringer til salg på Finn.no, men ikke klart å finne noen som har kjøpt brukte giftringer, kun et par som kunne tenke seg det. Vi vil komme tilbake til et mulig brukmarked når vi diskuterer avhending av ringene.

Det har vært lite tvil om at «den klassiske giftringen» er en enkel ring av gull. Utsagn som «Giftringen er aldri av sølv, det er gull eller platina», og «Standarden starter på gull

3. Neolokal er en bostedspraksis der et par flytter til et *nytt bosted*, adskilt fra begge ektefellens foreldrehjem. En endring fra det virilokale i bondesamfunnet, der odelsretten gjorde ektemannens bosted til norm (Døving 2020).

4. Alle våre informanter er heterofile. Det heteronormative er en empirisk slagside.

...», «Det er viktig at ringen er i gult gull fordi det er det andre har», er med på å bekrefte denne påstanden (Kari, 49 år, 28.03.2022, Sandra, 29 år, 17.02.2022, Vilde, 24 år, 23.02.2022). Waldemar Brøggers *Skikk og bruk* (1960:104) skriver at giftringen «er en enkel gullring». Spørrelistene fra NEG tilsier at det var mest vanlig med en giftring av gull også på 1950-tallet (NEG, emne nr. 50; Bruk av ringer 1955). Vi finner kun få tilfeller av avvik fra den enkle gullringen, slik som sølv, silikon, andre farger og former. Et noe eldre ektepar har diamantmønster på kantene av gullringene, og et yngre ektepar har turkisbelagte sølvringer. Den unge mannen jobber som elektriker, og kan derfor ikke ha en ring som leder strøm, derfor har ekteparet turkise silikonringer de bruker i tillegg til giftringen. Denne ringen bruker han når han er på jobb.

Kari (49) er prest ved Den norske kirke. Hun har viet ektepar i 30 år, og forklarer at hun har observert en økende ringkreativitet de siste årene, og at giftringens utseende er motepreget. Hun fortalte at det i en periode var moderne med brede ringer, så smalere igjen, samtidig med at hvitt gull er i vinden nå. «Det skal være gull», er altså en regel. Det kunne tenkes at i et individualistisk samfunn, uten religiøse plikter knyttet til en regel, kunne man finne mer originalitet. Det er imidlertid ikke funnet bemerkelsesverdige avvik fra regelen om at metallet skal være gull.

Giftringens form og bredde er ikke kun basert på trender, men også husholdets økonomi. Alle informantene fra Troms i NEGs forskning uttrykte seg om bredden på giftringene. Etter å ha fått spørsmålet «Har ringen skiftet form i manns minne, og i tilfelle når?», forteller enkelte uten å oppgi årstall: «Å komme med en smal ring var tegn på dårlig råd», «Hadde man en riktig tykk

ring var det tegn på velstand» og «De gamle ringene var ofte tykke og brede, skulle man ha ring, skulle den vises» (NEG, emne nr. 50; Bruk av ringer, 1955, 17442, 15742, 22682). Sandra (29) fra gullsmedbransjen støtter disse utsagnene og forteller: «Eldre hadde tynnere ringer fordi gullet var dyrere da, etter hvert ble de bredere for å vise at de har god råd, nå opplever vi tynnere ringer igjen fordi man har forlovelsesringer» (Sandra, 29 år, 17.02.2022). Blant våre informanter var økonomisk prestisje gjennom ringen i liten grad tema.

Et annet element som gjenspeiler den typiske giftringen, er inngravering av en personlig tekst på innsiden av ringen. «Din + ektefelles navn» er en gjennomgående graveringstrend, sier både gullsmedbransjen, våre informanter og NEG's respondenter. Alle informantene har gravert eller ønsker å gravere noe i giftringene sine, men av varierende årsaker. Noen informanter gjør det «fordi det er tradisjon», andre for å gjøre ringene mer personlig, og noen forklarer ønsket av praktiske årsaker: «kan være lettere å finne giftringene dersom man er uheldig og mister dem» (Vilde, 24 år, 23.02.22). Vi finner ingen avvik rundt ønsket om å gravere giftringen sin, og dette kan sees som en tydelig trend bevart over flere generasjoner. Astrid (101) graverte sin giftring med «Din Olav» da hun giftet seg i 1944.

Vi finner altså at man i anskaffelsen av ringen og designet man velger, forklarer seg individuelt, men handler kollektivt, gjennom tradisjon. Gjelder dette også for bruken?

Ringens bruksfære

Giftringen tas i bruk i det ringen tas ut av esken og settes på ringfingeren for første gang. Som regel setter paret på giftringen under en bryllupsseremoni, og den blir dermed et symbol på overgangen til en ny

status som gift, i en klassisk overgangsrite, slik sosialantropologen Victor Turner (1970) beskriver overgangsritualer fra en status til en annen. I Troels-Lund (1939: 150) står det at ved trolovelse i romerkirken ble det lagt hovedvekt på overrekkelse av giftringene. Aller helst skulle det gjøres mest mulig ut av seremonien, der presten løftet ringene mot himmelen, ba en bønn for dem og helte vievann på dem.

Ifølge presten Kari (49) påsettes giftringene under vielsen når paret har sagt ja til hverandre, og blitt «erklært rette ektefolk». Hun forteller at påsettelse av giftringer er en symbolhandling som har kommet tydeligere frem i vigselsturgien det siste århundret. I Den norske kirkes vigselsturgi fra 1920 står det ingenting om påsetting av giftring. Det er først i liturgien fra 1990 at det kom inn en setning om at «dersom ekteparet har fremsatt ønske om det kan de utveksle ringer». I Veileder til ny vigselsturgi fra 2014 er det derimot et eget delkapittel om overrekkelse av giftringer under bryllupsseremonien. I kappittelet «overrekkelse av ringer» står det i sin helhet:

Enten A

L Gi nå hverandre ringene, som dere skal bære til tegn på løftet om troskap. Hver av dem setter ringen på fingeren til den andre.

Eller B

L Gi nå hverandre ringene, som dere skal bære til tegn på løftet dere har gitt hverandre. Gjenta etter meg.

Liturgen leser ordene ledd for ledd, deretter fremsier brudeparet dem, den ene først.

L (Navnet), jeg gir deg denne ring

V (Navnet), jeg gir deg denne ring

L som et tegn på mitt løfte om kjærlighet og troskap. V som et tegn på mitt løfte om kjærlighet og troskap.

Ringene settes så på fingeren til den andre.

Deretter gjentas overrekkelsen på samme måte av den andre ektefellen. (Den norske kirke 2014)

Giftermålet er ikke et sakrament i Den norske kirke. Presten legger til at giftringen ikke har kristne røtter til tross for at majoriteten av ekteparene hun vier utveksler giftringer under seremonien. Liturgiendringene følger derfor folkelig praksis og ønsker, ikke kirkelige bestemmelser. Den norske kirke har også forslag om hvor ringene kan ligge, som et enda friere tillegg til liturgien: «Brudgommens forlover er den som ofte får oppgaven med å ta med ringene inn i kirken. Når han kommer frem kan han legge ringene på alteret, på alterringen, på et bord eller en pidestall, ved siden av stolene til forloverne [eller] beholde de i lommen» (Den norske kirke, Skaunmenighetene). Også når det kommer til overrekkelsen er det flere alternativer enten til forloverne eller barn i familien.

Humanistene har en (påfallende) lik seremoni. Under «9. Ringseremoni» står det «Det finnes to måter å gjøre dette på – aktivt eller passivt:»

Aktiv

Gi nå hverandre ringene som dere skal bære som symbol på løftet dere har gitt hverandre her i dag, og gjenta etter meg: Først A: B, jeg gir deg denne ring som symbol på mitt løfte, kjærlighet og troskap.

A gjentar: B, jeg gir deg denne ring som symbol på mitt løfte, kjærlighet og troskap.

Så B: A, jeg gir deg denne ring som symbol på mitt løfte, kjærlighet og tro-skap.

B gjentar: A, jeg gir deg denne ring som symbol på mitt løfte, kjærlighet og tro-skap.

Passiv

Gi nå hverandre ringene som dere skal bære som symbol på løftet dere har gitt hverandre her i dag. (Humanistene)

I «Det borgerlige vielsesformularet» er ikke ringer nevnt. Talspersonen for det ene rådhuset vi kontaktet forteller at det er mest vanlig at parene utveksler ringer, mens den andre forteller at omtrent halvparten av ekteparene som vies hos dem setter på giftringer under seremonien. At færre setter på ringer under borgerlig vigsel enn kristelig vigsel begrunnes av talspersonen for det ene rådhuset med at paret har vært sammen i mange år og har ringer fra før, eller at de gifter seg av praktiske årsaker og ofte derfor ikke ønsker ringer i noe som kan ansees som en mer uformell seremoni. To av våre informanter forteller at de kjøpte giftringer først etter vielsen. Gudrun (64) som giftet seg i kirken, begrunnet valget med at de senere tenkte de burde ha giftringer, til tross for at de ikke var såkalte «smykkepersoner». Mathilde (24) begrunnet valget med at de giftet seg «utradisjonelt» i et rådhus, og ville heller kjøpe giftringene på bryllupsreisen i etterkant fordi de forhåpentligvis er billigere i utlandet. Da vi spurte henne hva som var grunnen til at hun vil ha giftring, svarte hun «jeg vil veldig gjerne ha giftring fordi jeg synes det er en veldig fin tradisjon, også liker jeg tanken på at andre ser at man er gift». Selv om rådhusene hevder at flere par ikke setter på giftringer under vielsen, betyr altså ikke det nødvendigvis at ekteparet ikke tyr til anskaffelse av ringer ved en senere anledning.

Det hender også at giftringen tidligere har blitt brukt som forlovelsesring. Majoriteten av NEG informanter kunne fortelle at giftringen deres også var brukt som forlovelsesring. I Brøggers *Skikk og bruk* blir forlovelsesring og giftring sidestilt, fordi den blir kjøpt og for første gang brukt når man inngår forlovelse, og fortsetter å bli brukt etter vielsen (Brøgger 1960:104). Det er rimelig å anta at Brøggers *Skikk og bruk* har hatt meget stor påvirkning på alt som har med bryllupsritualet å gjøre over en lang periode. Det ble skrevet mange slike bøker i første halvdel av 1900-tallet, men Brøggers autoritative bok var enerådende fram til godt ut på 1990-tallet (Døving og Klepp 2009). En respondent fra NEG spørreliste skriver «Når man ble viet tok man ringen av før vielsen og satte den på igjen etter denne» (NEG, emne nr. 50; Bruk av ringer 1955, 22996). Sandra (29) fra gullsmedbransjen kan fortelle at det for 20 år siden var vanligere at ekteparet giftet seg med forlovelsesringene, men observerer i dag at det er vanligere å ha to ulike ringer til formålene. Fire av våre eldre informanter brukte giftringen som forlovelsesring før bryllupsseremonien, der Terje (47) og kona leverte inn giftringene til «renovering» hos gullsmed før bryllupet. Det kan tenkes at ekteparet gjorde dette for å «fornye» ringene før de skulle bli brukt til en ny fase av livet. Fire av de yngre informantene forteller på den annen side at de ønsker eller allerede har separate forlovelsesringer og giftringer, der giftringen først tas i bruk med bryllupsseremonien. Dette kan tyde på (slik Sandra sier) at en separat forlovelsesring er blitt mer vanlig.

Funnene viser at det er høyre ringfinger som er den «riktige» plasseringen av giftringen i Norge, hvor det kun blir sett tre avvik blant informantene. Gudrun (64) og Marie (29) var gift med en amerikansk ektefelle, og hevder at det i USA er vanlig å bære

giftingen på venstre hånds ringfinger. Kari (49) er venstrehendt, og synes det er mest naturlig å bære giftingen på denne hånden. Informantene som bærer giftingen på høyre hånd, begrunner dette blant annet med at det er vanligst i Norge. Sofie (30) begrunner det med at hun ønsker å bære ringen på den hånden hun bruker mest fordi ringen blir mer synlig for andre da. Det ser ut til at flere er opptatt av å bruke giftingen på det de kaller «den rette måten», og det synes en del rundt dette med riktig hånd i folkelig diskurs. Det blir her konkludert med at det er den høyre hånd som er den tradisjonelle hånden å bruke gifting på i Norge. Forlovede Vilde (24) sier «jeg vet ikke hvilken hånd man skal bruke den på ... Det finner jeg ut av». Dette tyder på at hun er opptatt av å gjøre det som er mest riktig. I NEG's spørrelister kommer det fram at det er enighet om hvilken hånd giftingen skal bæres på i Norge, som er høyre hånd. Tre av respondentene fortalte at det er vanlig å bruke ringen på venstre hånd under forlovelse, for så å bytte den over til høyre hånd etter vielsen (NEG, emne nr. 50; Bruk av ringer 1955, 22996, 21645, 11039).

Giftingen brukes under hele ekteskapet. I daglig bruk virker det som om ektepar praktiserer et sett med regler for hva som er akseptabel og uakseptabel bruk av giftingen. I hovedsak er disse reglene relativt like, der noen ektepar er strengere på å overholde disse. Alle informanter uttrykker at giftingen er noe en i utgangspunktet bør bære hele tiden, men det finnes akseptable unntak der alle viser en enighet om at giftingen kan tas av ved praktiske årsaker, som at man har en jobb der det ikke tillates bruk av ringer eller metaller, dersom man bygger hus, steller i hagen eller trener. Terje (47) forteller at han av hygieniske grunner tar av seg giftingen når han baker.

Det blir også observert at eldre ektepar tar av seg giftingene når fingrene deres blir større og/eller hovne med årene, og ringen ikke lenger passer. Harald (75) hevder at dette er noe som er akseptabelt i deres vennekrets, da flere av deres vennepar har gjort dette. Han sier at det finnes muligheter for å utvide ringene, men synes ikke dette er en nødvendighet, da giftingene ikke mister betydning og verdi selv når de ligger i en skuff. Astrid (101) brukte giftingen sin livet ut og hun bar den rundt halsen på et kjede da fingrene hennes ble hovne. «Menn sine ringer ble ofte slitt pga arbeid, og da fikk mange av dem ringene omarbeidet til smykker» (Astrid, 101 år, 19.07.2021). Hun forteller at dette var tilfelle hos hennes ekte mann også. Når det kommer til omgjøring av giftingen kan det være at man planlegger et mulig utfall hvor realiteten kan bli en annen. Vilde (24) sier at hun ville ha utvidet giftingen hvis den blir for liten. Samtidig sier Harald, som ikke lenger bruker sin, at han og kona kunne ha gjort det, men gjør det ikke. Det kan imidlertid vise seg at Vildes tanker vil endres i framtiden.

Uakseptabel bruk av giftingen er blant annet å ta ringen av på fest, på julebord eller på reiser uten ektefellen, som Vilde sa:

Må være en logisk grunn til å ikke ha på ringen, hva er grunnen til at du tar av min kjærlighet liksom? Ville vært fornærmet om han tok av vår kjærlighet, jeg fortjener bedre (Vilde, 24 år, 23.02.2022).

Terje (47) og Tommy (49) sier at det er uakseptabelt å ta av giftingen under en krangel med ektefellen, «om du tar av giftingen er det et signal på at du ikke er gift, og det er ikke rett» (Terje, 47 år, 07.03.2022). I kontrast til dette forteller Sofie (30) at hun ville lagt giftingen på vasken under

en krangel for å demonstrere noe for ektefellen.

Å ta av ringen ved utroskap er også en klassisk dramatisk scene i engelske og amerikanske tv-serier. Eksempelvis i drama-serien *Peaky Blinders* (S3E5) er en av karakterene utro mot partneren sin og tar av ringen underveis i akten, som en klar symbolhandling. Giftingen tas av fordi ektefellen gjør noe som strider imot rollen som ektefelle. I typiske amerikanske barscener er det å vise fram ringen et tegn på et ønske om å være i fred. I actionfilmen *Mr. and Mrs. Smith*, der både Angelina Jolie og Brad Pitt spiller hemmelige agenter, tas ringene av og på av begge parter hele tiden for både å vise og å skjule dobbeltspillet.⁵

Å utveksle og å bruke gifteringer handler om gjensidighet og felles forpliktelser. Om giftingen sier en av informantene at «en sirkel har ingen begynnelse og ende, det er 'forever'» (Gudrun, 64 år, 07.02.2022). Med andre ord er ikke forpliktelsen over etter at du har vært lojal mot ektefellen din i et visst antall år, men til døden skiller ad. Giftingen er et symbol på denne forpliktelsen.

Et psykologisk aspekt som kan forklare hvorfor giftingen får så stor affeksjonsverdi, er at menneskers tilknytning til ting formes ut fra et emosjonelt bånd mellom tingen og oppfatningen av seg selv (Norberg og Rucker 2021:6). Fra et sosiologisk funksjonelt perspektiv har giftingen en funksjon knyttet til rolleoppnåelse, det vil si at tingen sier noe om hvem individet er i rela-

sjon til kulturen og samfunnet (Hoyer, MacInnis og Pieters 2018:431). Bærer man en gifting, signaliserer det til mennesker rundt at vedkommende har en status som ektefelle, med tilhørende roller og forventninger. Det er rimelig å anta at både psykologiske og sosiologiske aspekter både bekrefter og forsterker det affektive i ringen.

Presten Kari forklarer at giftingen er et symbol på at du har lovet å leve med ektefellen din i gode og onde dager, «vi har valgt hverandre, vi har valgt å gifte oss, ringen bekrefter disse valgene vi har tatt. Synlig tegn på tilhørighet» (Kari, 49 år, 28.03.2022). Flere informanter nevnte at giftingen er et symbol på kjærlighet, familie og varme. Noen tenker umiddelbart at en gifting kan bety at vedkommende også har familie med barn. Linh (27) deler sine tanker om hva giftingen symboliserer for henne og partneren:

Sett i betraktning er giftingen en materialistisk glede som kan påminne oss hvor fine øyeblikk og opplevelser vi har hatt sammen. Ringene symboliserer vår kjærlighet og troskap til hverandre, gjerne i form av at giftingen kan sammenlignes som en liten lås. En lås som låser oss til hverandre og vår kjærlighet til hverandre. (Linh, 27 år, 30.03.2022)

Informantene hevder at de bruker giftingen for hverandre sin del og at den symboliserer deres forhold, samtidig som det er et tydelig tegn for allmennheten at vedkom-

---

5. Kunz (1917:215–216) gjengir et skotsk sagn som er historien bak våpenskjoldet til byen Glasgow, som understreker nettopp at dersom giftingen er tatt av, er det synonymt med utroskap. Sagnet forteller om en kvinne som mistet giftingen sin i elven Clyde. Da mannen merket at ringen var borte, og med mistanke om at hun hadde gitt den til en elsker, ble han sjalu, skjelte henne ut og truet henne på livet. Den uskyldige kvinnen bønnfalte biskopen av Glasgow om å vise sin trofasthet. Biskopen hadde medfølelse med henne og ba en bønn om at ringen måtte komme til rette. Bønnen hans ble besvart, for før det var gått noen timer, kom en fisker til han med en gave – en stor laks han nettopp hadde fanget. Ringen ble funnet i munnen til fisken. Mannen anerkjente sin urett og var snillere mot sin kone enn noen gang, for å gjøre opp for det han hadde gjort mot henne.

mende er gift. Gifteringen en bærer forteller noe om hvem man er utenfor det selskapet man befinner seg i. Likevel forteller Vilde (24) at en giftering ikke nødvendigvis gjen-speiler at ekteparet har det bra sammen, og at et giftermål ikke betyr «livet ut» for mange par. Videre forteller Kasper (24) at det er viktigere å si at man elsker ektefellen enn å ha på en giftering.

De uskrevene reglene som knyttes til gifte- ringen er interessant i et produktperspektiv, ettersom dette er regler det kan antas at sam- funnet, kulturen og individer har tillagt ringen. Disse står i motsetning til eksem- pelvis biler og skytevåpen som har lovfestede regler for bruk. Dersom en bryter disse reg- lene, kan det føre til sanksjoner slik som bøter eller fengselsstraff. Til tross for at reg- lene til gifteingen ikke er lovfestet, blir de i noen tilfeller behandlet som at de er det. Vi kommer tilbake til tradering av gifteingen, først skal vi se på forsøket på å bli kvitt den.

Ringens avhendingsfære

Hvordan kvitter man seg med en gifteing? Gifteringens avhendingsfære innebærer at eieren kvitter seg med tingen, som oftest i kontekst av skilsmisse eller dødsfall. Ved dødsfall er det de nærmeste pårørende som bestemmer hva som skjer med ringen, med mindre den avdøde hadde et spesifikt ønske. Blant informantene er det kun to tilfeller av dødsfall hvor det med sikkerhet kan sies hva som skjedde med gifteingen: Astrids gifte- ring ble gitt til datteren Gudrun (64) i arv, og Gudruns andre mann ble begravet med sin gifteing. Majoriteten av informantene svarer at de *tror* og ønsker at gifteingen deres vil fortsette sin reise videre ved å gå i arv i familien, og gjerne til deres nåværende eller fremtidige barn.

Vilde (24) og Linh (27), som ikke har barn, tror det mest gunstige er å ha med gifteingen i graven da ringen symboliserer

kjærligheten ektefellene har til hverandre, men er åpne for at situasjonen kan bli annerledes dersom de får barn. Når ektepar får barn, ser det ut til at ektefellene i større grad ønsker at gifteingen deres skal gå i arv som et minne. Det eneste avviket vi har kommet over er at ektemannen til Gudrun ble begravet med gifteingen selv om de har barn sammen. Presten forteller at «i en tid hvor vi skal være opptatt av gjenbruk er det noe fint i å arve en gifteing eller gullet i en gifteing, i tillegg til at det er en familie- historie tilknyttet» (Kari, 49 år, 28.03. 2022). Ringen vandrer, og inneholder de tidligere bærerene.

Karis perspektiv ble støttet av gravferds- konsulenten Hilde (54) som sa at det hender at avdøde blir gravlagt med gifteingen, særlig dersom begge ektefellene dør tidlig. Det blir nevnt at det finnes regler for hva den avdøde kan gravlegges med, men at med gifteingen «ser de mellom fingrene». I Lov om gravplasser, kremasjon og gravferd (gravplassloven) finner vi ingen retnings- linjer eller regler for hva den avdøde kan ha med seg i kisten, og heller ikke i Forskrift om begrensnings av forurensning (forurens- ningsforskriften). Riktignok finnes det et informasjonsskriv fra Regjeringen: «Infor- masjonsskriv – klær og gjenstander i kiste ved gravlegging og kremasjon». Her står det følgende:

I forbindelse med ønsker om hva den avdøde skal ha på seg i kisten og eventu- elle gjenstander som legges ned i kisten, er det viktig at nødvendige krav til ned- brytbarhet, sikkerhet og miljøvern ivare- tas. Gjenstander som innebærer risiko for eksplosjon eller annen fare må ikke legges ned i kisten som skal kremeres. Også gjenstander som legges ned i kiste som skal gravlegges, må være nedbryt- bare i jord innen den fredningstiden som

gjelder for gravplassen. Her må det likevel vises et visst skjønn ... (Regjeringen).

Hilde sier at de ansatte er innforstått med at avdøde gjerne har brukt giftringen i mange år, og det kan tenkes at noen ønsker å bli gravlagt med ting man er sterkt knyttet til. Eksempelvis ønsket Astrid (101) å bli gravlagt med sykepleieruniformen sin, ettersom jobben hennes betydde mye for henne. Videre forteller Hilde at gull forekommer naturlig på jorda, og det er dermed ikke forurensende.

Giftringen er et klassisk eksempel på *uavhengelige objekter*. Andre objekter som ikke blir besjelet i samme grad, kan komme tilbake på et loppemarked eller andre brukte markeder. I klassisk antropologisk forskning er det typisk rituelle gjenstander eller gaver som blir besjelet gjennom den rituelle handlingen eller med giveren, og som derfor omkranses med spesielle regler (Mauss 1995, Weiner 1992, Osteen 2002). Å blande penger inn i det uavhengelige er et spesielt stort problem i Vesten, der markedet gjerne er ansett som en sfære med tvilsom moral (Bloch og Parry 2023).

Folklorist Ceri Houlbrook (2021) sammenligner 'love-locks' – hengelåser som par fester på gjerder og broer – med giftringen. Hun mener at giftringen uten tvil er det mest brukte symbolet på kjærlighet i populærkulturen og at love-locks, i likhet med giftringen, er små gjenstander uten stor materiell verdi, men med betydelig affeksjonsverdi. Hun forklarer at det var mange følelser i sving da alle hengelåser skulle fjernes fra en bro i Storbritannia. Flere av eierne valgte å komme tilbake for å ta hengelåsen med seg hjem og oppbevare den trygt i en boks, fordi den har så stor sentimental betydning for paret (Houlbrook 2021, 171). Til tross for at 'love-locks' i

større grad er avhendelig, i og med at eierne tross alt «gir den fra seg» til offentligheten, føler flere av dem hast med å hente hengelåsen så fort det er fare for at symbolet på deres kjærlighet skal ødelegges og forsvinne, eller avhendes på feil måte. 'Love-locks', som et nyere fenomen, er i likhet med giftringen et kjærlighetssymbol som i mer eller mindre grad er uavhengelig på grunn av parets besjeling av tingen.

Det viser seg i hovedsak å være to alternativer til hva som skjer med en giftring når eieren av ringen dør – enten at den går videre i arv til noen som står en nær, eller å ta den med i graven. Ingen av våre informanter forteller at de ville gitt giftringen sin til et mannlig familiemedlem, og det kan tyde på at giftringen arves videre i matrilinær rekke – altså til kvinner i familien. Ringen arves gjennom den kvinnelige slektslinjen, fra mor til datter og deretter videre til kvinnelige barnebarn. Gudrun (64) arvet Astrids (101) giftring, og Harald (75) og Marie (29) som er i slekt med henne tror at hun arvet den fordi hun er Astrids eneste gjenlevende datter. I dag er Gudrun enke, og sier som følger: «hvis en av barna mine får en datter, får kanskje de arve min giftring, ellers tar jeg den kanskje med i graven» (Gudrun, 64 år, 07.02.2022). Hun forklarer at det ikke er noen spesifikk grunn for at hun ønsker at giftringen skal gå videre til en kvinne, annet at hun føler at «det må være sånn».

Det finnes flere mulige metoder for å avhende ting, for eksempel å selge, kaste eller ødelegge, men vi finner ingen tilfeller hvor dette har skjedd eller der det er ønskelig at dette skal skje. Giftringen skaper affeksjon og det forventes at den enten skal leve videre i nær familie, eller metafysisk for alltid være en del av eieren i graven.

Skilsmisser er derimot en annen kontekst enn dødsfall. Ved en skilsmisse bryter man det giftringen har vært et symbol på –

nemlig ekteskapet og kjærligheten. Begge ektefeller lever videre hver for seg, og de må velge hvordan de ønsker å avhende gifterne sine da disse ikke vil bli brukt slik som før. Blant informantene har to gjennomgått en skilsmisse og kan gjengi hva som skjedde ved bruddet, mens de resterende synser om hva som vil kunne skje med deres giftringer ved en potensiell skilsmisse.

Gudrun og Tommy (49) som har gjennomgått skilsmisse hevder at de ikke lenger føler tilknytning til giftringen. Tommy tok av seg giftringen for godt den dagen han og kona ble separert og ga den til hans eldste datter Sofie (30), som stod fritt til å gjøre hva hun måtte ønske med giftringen. «Jeg kunne fått den smeltet om, men jeg var ferdig med ekteskapet og det ringen hadde symbolisert» (Tommy, 49 år, 15.03.2022). Sofie kunne meddele at hun tror ringen har blitt borte under flytting, og at den for henne dessuten ikke lenger har særlig stor betydning.

Gudrun forteller at hun ikke husker hva som skjedde med sin egen giftring, da det er lenge siden skilsmissen, men at eksmannen smeltet om sin giftring til et smykke som han ga til deres datter. Hun har ikke brukt smykket, men har tatt godt vare på det, da det har hatt stor affeksjonsverdi for hennes far. Affeksjonen eller sentimentaliteten blir, i dette eksempelet, altså værende i materialet selv om ringen er smeltet om til ny form.

Det er flere av våre informanter som uttrykker at utfallet av hvordan de avhender giftringen ved en skilsmisse, avhenger av om bruddet er stygt eller ikke.

Det spørres, om vi hadde forblitt venner, hadde jeg kanskje beholdt den for å ha et minne om forholdet. Om det ville vært en dårlig skilsmisse ville jeg kanskje kvittet meg med den, eller gitt den til moren hans. Jeg ville ikke kastet den,

fordi det er en veldig fin ring og alt det.
(Marie, 29 år, 11.02.2022)

Det ser ut til at barna (døtrene) kan arve ringen ved skilsmisse uavhengig av om bruddet er stygt eller vennskapelig. Det ble fortalt at det ville vært vanskelig å kvitte seg med giftringen dersom man har barn sammen, og det begrunnes med at ektefellene er nødt til å ha en relasjon til hverandre til tross for at de er skilt. Går man fra hverandre som venner, ville flere av informantene lagt ringen til side for å beholde den som et minne.

Vi ser her at selv ved en skilsmisse er ringen delvis uavhendelig, enten ved glemsel eller at man fører den videre til sine barn (døtre). Ingen av informantene kunne tenke seg å kaste giftringen selv ved en skilsmisse, der Tommy (49) begrunnet dette med verdien i materialet, og ikke grunnet affeksjonsverdien som tilhører ringen, som kan tolkes som et legitimt rasjonelt argument.

Her finnes det flere muligheter for avhending enn det som nevnes ved et dødsfall, for eksempel selge, det lite presise «kvitte seg med» eller forsøksvis kognitiv avhending i «legge den vekk». I motsetning til avhending ved død, ser man i dette tilfellet at giftringen mister mye av den symbolske verdien ved en skilsmisse, og særlig dersom det ender stygt. Med andre ord blir kanskje giftringen avhendelig i større grad enn ved død, men tydeligvis ikke helt.

Uansett hvilken skilsmissesituasjon en står ovenfor, ser det ut til at affeksjonsverdien avtar i større grad enn dersom ringen eksempelvis ikke passer lenger, eller man dør mens man er gift. Når man skiller seg endres betydningen umiddelbart, og det kan være mer vonde enn gode følelser knyttet til ringen. Det er rimelig å anta at ringen da blir lettere å avhende. Likevel synes det vanskelig, selv ved skilsmisse.

Det finnes naturligvis unntak. På Finn.no kom vi over annonser som ikke var feilkjøp eller annonsert fra gullsmeder: «Giftering, herre. Brukt cirka 10 måneder. 5 gram» og «Giftering brukt svært kort periode selges. Er inngravert skrift inni ringen, men dette kan fint slipes bort. Trenger en liten oppfriskning hos gullsmed for å skinne som ny igjen». Vi overvåket 61 antall Finn-annonser og fant ut at etter en to måneders-periode var ni av disse solgt, syv ble deaktivert, fire ble slettet og de resterende 41 sto fremdeles som aktive da vi avsluttet overvåkningen. Det er usikkert om de slettede annonsene ble solgt eller ikke. Av de solgte giftringene kan vi se at det både gjaldt nye og ubrukte giftringer uten gravering, men også et par brukte giftringer med gravering. Vi har lett etter folk som kunne tenke seg å kjøpe brukt, og har unntaksvis funnet noen som kan tenke seg det, men ingen som har kjøpt brukt.

I en artikkel fra Adresseavisen (2016) gjenfortelles en historie fra gullsmedmester Torsteinson, der en kunde kom inn i butikken med brukte og graverte giftringer med en forespørsel om Torsteinson kunne slipe bort graveringen i ringene. Kunden skulle komme tilbake med sin kommende forlovede og hente giftringene i ny størrelse. Det ble spesifisert at gullsmeden ikke måtte fortelle forloveden hans at giftringene var brukt. Gullsmedmesteren lo da han gjenfortalte forespørselen og la til «Det finnes gjenbruk».

Avslutning:

Giftringens forestilte tradisjon

Giftringen er et sentralt symbol på ekte-skapet, en sterkt levende tradisjon og praksis, en plikt og et sentralt element i bryllupsritualet. Det er noe variasjon på giftringens utseende og hvilke materialer rin-

gene er laget av, men «den klassiske giftringen er av gult gull».

Giftringen settes som regel på for første gang under bryllupsseremonien. Den plasseres oftest på høyre hånds ringfinger. Dette begrunnes med at det er «den norske tradisjonen». Til tross for at giftringen skal være en personlig eiendel for den som eier ringen og at det ikke finnes noen liturgiske eller formelle regler, er det tydelig at ringen omkranses med en serie med normer som nærmest oppfattes som formelle regler.

Tradering betegnes som en handling med et fastsatt innhold som overføres mellom mennesker, skriver kulturvitene Anne Eriksen og Torunn Selberg (2006). Dette skjer både diakront og synkront – mellom generasjoner og som iakttakbare aktiviteter. Tradisjon er med på å skape og opprettholde kulturell identitet, og brukes som argument for å utøve enkelte handlinger. Eriksen og Selberg trekker inn folklorist Brynjulf Alvers' synspunkt på tradisjoner som en kulturell arv som blir overført fra generasjon til generasjon, ved at mennesker setter sammenhenger mellom nåtid og fortid. Eller analogt i det antropologiske perspektivet etter Clifford Geertz (1973) med at religion på samme tid både gir «modeller av» verden slik den er og «modeller for» handling.

Eriksen og Selberg omtaler tradisjonelle handlinger som skikker. Dette er gjenkjennelige handlinger der det kontinuerlig følges et tradisjonelt mønster over en lengre periode. «Skikken blir fulgt uten at folk egentlig vet hvorfor, begrunnelsen for skikken ligger gjemt i en fjern fortid» (Eriksen og Selberg 2006:226). De hevder at skikken gjenspeiler samfunnet fordi den viser til bestemte verdier og virkelighetsoppfatninger, så vel som å ha normativ innflytelse på menneskers atferd. Det er rimelig at det derfor også finnes oppfatninger om

hvilke sosiale sanksjoner som oppstår hvis skikken ikke følges.

Kulturforsker Catherine M. Roach (2016), forklarer at par gjerne etterstreber at kjærlighetslivet deres skal romantiseres slik de observerer i eksempelvis eventyr, filmer, musikk, bryllupsbransjen og gullsmedbransjen. Houlbrook (2021) mener at eksponeringen av 'love-locks' i populærkulturen har gjort folk bevisste på dem som en skikk og et symbol på kjærlighet. Til tross for at giftingen har eksistert i lengre tid enn fenomenet 'love-locks', kan det antas at giftingens eksponering på en analog måte bidrar til å opprettholde tradisjonen og symbolikken. Det synes åpenbart at giftingen er omkranset eller inspirert av den engelskspråklige populærkulturen der giftingen er sentral. De liturgiske tilleggene i Den norske kirke støtter opp om en slik endring, som nå oppfattes som (en norsk) tradisjon.

Som vi så i forklaringene til handlingene fra våre informanter var henvisningene til «tradisjon» et selvforklarende autoritativt argument. I vårt moderne samfunn er konnotasjonene til ordet *tradisjon* overveiende positive, hvor vi etterstreber å bevare og skape tradisjoner (Eriksen og Selberg 2006: 260). I den konteksten blir tradisjon som noe ekte og opphavlig, med forbindelse til en objektiv historie. Det kommer tydelig frem i våre data at giftingen skal sees som en slik tradisjon. Fra dette perspektivet er det rimelig at folk søker en forståelse om historien til giftingen, og at man dermed behandler folkelig diskurs som reelle historiske fakta.

Ekteskapet er i store deler av verden et bånd mellom familier og et løfte om kontinuitet i slektslinjer med dyp religiøs, sosial og institusjonell betydning. De fleste ekteskapspraksiser i verden har til felles at partnerskap sjelden er et individuelt spørsmål (Pettersen og Døving 2023). I norsk eller moderne kontekst, derimot, hvor det

romantiske ekteskapet står sterkt, er det diskursivt annerledes. Man kan ikke som antropolog stille det klassiske spørsmålet: «Hvem er det dere gifter dere med?», men må omformulere det til «hvem er det folk i bygda pleier å gifte seg med?» (Døving 2003). Det er ikke et 'vi' som gifter 'oss', men et 'jeg', og man bruker gjerne verbet «å finne». På mer generalisert nivå, er ekteskap i Norge ganske homogamt: Lik religion, klassebakgrunn og verdier er viktige i partnervalg (Blom et al. 1993; Gullestad 1984). Folk gifter seg ofte innenfor samme sosiale lag, men forklarer altså funnet som individuelt. Man 'finner' sin ektefelle i utdanningsinstitusjoner, eller blant venners venner, eller dem man 'passer' sammen med på Tinder. I tråd med denne individualiteten må også paret lete og finne sin tradisjon.

Diskursen om rett handling er spesielt interessant, fordi det typiske ved ritualer og seremonier er at de er regelstyrt (Wittgenstein 1971). Liturgi er et godt eksempel på det. Skikk og bruk er også formulert som om de var formelle regler. Dette finner vi klart når vi ser nærmere på det diskursive.

Googler man «gifting», er det annonser som kommer opp først, men det dukker også opp en serie med spørsmål, slik som: Kan man ha giftingen på høyre hånd? Hva betyr det å ha giftingen på venstre hånd? Skal giftingene være like? Skal begge parter ha forlovelsesring? Hva gjør man med forlovelsesringene når man gifter seg? Spørsmålene tyder på et ønske om et autoritativt svar og en leten etter regler. De som svarer, er som regel bransjen. Her er noen eksempler om den rette hånden:

Det er mange som ønsker å bære forlovelsesringen på venstre hånd, nærmest hjerte (F. Lohne, gullsmed- og urmakerbransjen).

Det finnes faktisk ingen «regel» på hvilken hånd som er riktig og man kan derfor fritt velge hva som er mest praktisk og behagelig for en selv. Her i Norge er det dog mest vanlig at vi bærer forlovelses- og gifteringen på høyre hånd. Fra gammelt av er dette for å vise at man er gift når man håndhilser. Høyre hånd anses som «avtalehånden» og det er derfor symbolsk å bære ringen på nettopp denne (Gullfunn, gullsmed- og urmakerbransjen).

I Sverige har man nemlig båret gifteringen på venstre hånd helt siden 1500-tallet, i likhet med store deler av verden. Dette kommer trolig av at man i antikkens Egypt trodde at «kjærlighetsvenen» (vena amoris) gikk direkte til hjertet fra fingertuppen på venstre hånds tredje finger (Eriksen 2003, ABC Nyheter).

Denne egyptiske historien som nevnes i ABC Nyheter kommer i mange varianter, men helt uten kilder. Vi forfulgte denne påstanden for å se hvilke former den kom i og om den ble verifisert. Det vi fant var at den snarere kunne bli mer autoritær:

Det vanligste i dag er å bære ringen på venstre hånds ringfinger. Skikken stammer fra antikkens Egypt der man mente at det gikk en åre fra denne fingeren til hjertet. Det finnes imidlertid mange land hvor man bærer ringen på høyre hånd. Norge er ett av disse, og dette er også vanlig ved ekteskap mellom to av samme kjønn (Storm, Bryllupsmagasinet).

Det skapes altså et inntrykk av kontinuitet. Søker man på «vena amoris» kommer man inn i den samme serien av vandrehistorier uten skikkelige referanser. På den engelsk-

språklige Wikipedia står det «[citation needed]» etter nesten alle påstander. Vi fant også en utfyllende variant av denne opprinnelsehistorien som vi valgte å forfølge og som kommer i en del varianter. Slik ble tradisjonen skapt, fra en artikkel skrevet av Rognø (2017) på Klikk.no:

Forlovelsesringens tradisjon startet med Maria av Burgund. Hun var den første som fikk en diamantring da hun forlovet seg med Maximilian av Østerrike den 17. august 1477.

Ifølge historien ba Max rådgiveren sin om råd da han skulle fri til Maria, og rådet han fikk var å gi henne «en ring besatt med diamanter og likeledes en gullring».

Max fridde idet han tredde en diamantring på Marias venstre hånds tredje finger. Svaret ble «ja» – og en tradisjon var skapt. Venstre hånds tredje finger ble valgt fordi de gamle Egypterne trodde at «vena amoris» (kjærlighetsåren) rant direkte fra hjertet til tuppen av venstre hånds tredje finger».

På 1500-tallet ble gullringen trukket inn i vielsesseremonien, og siden år 1700 har denne skikken holdt seg hos oss (Rognø 2017).

Kilden er «Forlovelsesringer.org» som ikke finnes. Og her ser vi en kontrast til diskursen som hevder at blodåren går fra venstre ringfinger til hjertet: «I Norge bæres gifteringene på høyre hånds ringfinger. Ifølge gammel overtro gikk det fra denne fingeren en blodåre direkte til hjertet» (skikkogbruk.no).

Historien om Maria av Burgund blir gjentatt i en titalls artikler, også en i VG,

men referansene er sirkulære, og det finnes ingen vitenskapelig referanse til historien. Går vi til Wikipedia er også den helt uten referanser. Følger vi lenken til den engelskspråklige versjonen, er den også helt uten referanser til vitenskap, bare til en serie av nettartikler, der Wikipedias redaktører merker artikkelen med den klassiske: «This article needs additional citations for verification. Please help improve this article by adding citations to reliable sources». Vi følger imidlertid ikke dette sporet.⁶

I forordet til *Kunsten å feire bryllup* (2014) av prest Einar Gelius og programleder Pia Haraldsen står det at «Einar [Gelius] har vært gift, og har selv vært prest i flere hundre bryllup – både i kirker og ute i Guds frie natur. Han er ekspert på ekteskapets historie, seremonier, taler og tips rundt det å skape en god og lun bryllupsfeiring» (Gelius og Haraldsen 2014:11).

Gifteringen påsettes av paret den dagen de inngår ekteskap. [...] I Norden ble det vanlig å bruke giftering først på 1700-tallet, og den skal bæres på høyre ringfinger. Gammel overtro sier at det går en blodåre direkte til hjertet fra denne fingeren, og dette skal gjøre at kjærligheten aldri forsvinner (Gelius og Haraldsen 2014:90).

Det er ingen kilder oppført i boken. For å parafasere Anne Eriksen og Torunn Selberg (2006) brukes «tradisjon» om det relativt faste, bestandige aspektet ved kulturen. Denne fastheten er oppnådd ved overføring av kulturelementene. Interessen er blitt samlet om de menneskene som utfører praksisen og om de situasjonene der den finner sted. Dette medfører også interesse for syn-

kron tradering, altså overføring av kulturelementer i samtiden. Kulturen oppnår da tradisjonens mønstergyldige fasthet ved stor utbredelse i rom, men studiet av hvordan tradisjonen endres, er også blitt viktig. 'Tradering' er dermed en prosess for overføring av kulturelementer i tid og/eller rom. «Tradisjonsstoff» blir da de kulturelementene som kan undergå denne prosessen.» (Anne Eriksen i *Aftenposten* 1986:6, *Ridderstrøm* 2020:2).

Den vanlige forståelse av tradering, har vært gjennom muntlig overlevering. Referansesystemet på nettet gjør kanskje at denne blir strengere diskursiv, men prosessen synes likevel svært lik. Det er ingen klar referanse, det blir som en hviskelek, om gifterings oppstandelse og om egypteren og blodåren som går fra ringfingeren til hjertet.

Vi finner altså en forestilling om både opprinnelse og kontinuitet. Slik det framkommer fra våre informanter, var det bare historien, «slik vi gjorde det», og der folk følger det samme mønster, og forklarer det med det sirkulære argumentet «fordi det er tradisjon», eller et brudd fordi de «giftet seg med en amerikaner». Går vi over i den internasjonale diskursen på engelsk, er det samme mønster. «Visste du at den første gifteringen kan dateres tilbake til 3000 år siden?» (Cape Town Diamond Museum). Så følger det med en med lenke til det første «diamantfrieri» som om det var kontinuitet, som om tradisjonen alltid har vært der. Arkeologi har store tolkningsrom for hvorfor de hadde ringen på venstre hånd, som i folkelig tolkning kan bli spinnvill, og gjerne i typisk funksjonalistisk og instrumentelt, for eksempel at ringen vil bli mindre skadet på grunn av at de fleste er høyrehendt.

6. Den mest aparte forestillingen hvilken finger, ble fortalt en av forfatterne på et bryllup: «Vet du hvorfor man i Norge har ringen på høyre hånd? [...] Fordi man ville gjøre det motsatte av det man gjør i Sverige.»

Vi finner at folk vil holde på tradisjonen, og ønsker tydeligvis å finne den rette måten å gjøre ting på, som er klassisk ved ritualer. Og i typisk modernistisk ideologi, ønsker man å finne «tilbake» til sine «røtter», som om mennesket var en plante. Siden det ikke finnes noen regler, har det oppstått en kvasivitenskapelig diskurs som oppfattes som legitim, og dermed lager tilfredsstillende kontinuitet, til tross for at den er forestilt. En påfølgende interessant dimensjon er at forestillingen eller nærmest kravet om en «opprinnelse» logisk sett er et paradoks til den evige tradisjon. Dette synes ureflektert i en slags kronologisk tankesett som krever opprinnelsesmyter.

I tradert praksis arvet Gudrun (64) moren Astrids (101) gifting, som Astrid de siste årene av sitt liv hadde i et kjede rundt halsen, og Gudrun bruker den tidvis, men bevarer sin egen gifting fra tidligere ekteskap i vente på at rett arving skal dukke opp. Det er et paradoks i giftingens besjeling. Det synes å være et misforhold mellom selvforståelsen av å være et samfunn basert på sekulære prinsipper og vitenskap, med en tiltagende «avfortryllingen av verden», som økonom og sosiolog Max Weber (1919) kalte det, og den evige fortrylling av gjenstander, hvor besjelede gjenstander har kraft over mennesker. Det ser ut til at disse paradoksale mytene kan eksistere side om side. Det bør være en grunn til at *Ringenes Herre* er en av vår tids største fortellinger. Siden antropolog Edward Burnett Tylor skrev *Primitive Culture* i 1871, har begrepet 'animisme' gjerne blitt brukt av religionshistorikere om samfunn som ikke er mono-teistiske, men som besjeler natur og artefakter, i et kulturevolusjonistisk perspektiv. Det er imidlertid ingenting i vårt materiale som tyder på at ringen noensinne ikke kommer til å forbli besjelet (hvis man ikke klarer å kaste den i en glødende vulkan som oppløser ringens besvergelse).

Litteratur

- Adresseavisen 2016. «Kan du endre giftingene i giftingene?». 17. september. <https://www.adressa.no/nyheter/trondheim/i/k3VoJ6/dette-kan-du-gjore-med-brukte-giftinger>
- Appadurai, Arjun 1986. *The Social Life of Things: Commodities in Cultural Perspective*. Cambridge, Cambridge University Press.
- Barth, Fredrik 1994. Økonomiske sfærer i Darfur. I Fredrik Barth (red.). *Manifestasjon og prosess*. Oslo, Universitetsforlaget, s. 46–65.
- Bloch, Maurice og Jonathan P. Parry 1989. Introduction: Money and the morality of exchange. I Maurice Bloch og Jonathan P. Parry (red.). *Money and the morality of exchange*. Cambridge, Cambridge University Press, s. 1–32.
- Blom, Svein, Turid Noack og Lars Østby 1993. *Giftermål og barn – bedre sent enn aldri*. Oslo, Statisk sentralbyrå.
- Brøgger, Waldemar 1960. *Skikk og bruk*. 1. opplag. Oslo, Cappelens Forlag.
- Cape Town Diamond Museum. Ukjent årstall. *The History & Symbolism of an Engagement Ring*. <https://www.cape-towndiamondmuseum.org/blog/2019/03/the-history-of-the-wedding-ring/> Lesedato 30. mars 2022.
- Den katolske kirke. Ukjent årstall. *Ektevigelsesritualet*. <https://www.katolsk.no/praksis/kirkearet/ektevigsel-uten-messe.pdf> Lesedato 3. september 2024.
- Den norske kirke 2014. *Vigselsturgien*. 28. mars <https://www.kirken.no/nb-NO/fellesrad/kirkeneioslo/gammelt/bryllup%20ogammel/vigselsturgien/>
- Den norske kirke, Skaunmenighetene. Ukjent årstall. *Overrekkelse av ringer*. <https://www.kirken.no/nn-NO/fellesrad/skaun-kirkelige-fellesrad/bryllup>

- /valgmuligheter/overrekkelse-av-ringer/ Lesedato 20. september 2024.
- Døving, Runar 2003. *Rype med lettøl: en antropologi fra Norge*. Oslo, Pax Forlag.
- Døving, Runar 2020. Det bilaterale slekt-skapets spenninger i Prosjekt kjernefam- ilie. Kitchen-table Society sett med nye øyne. *Norsk antropologisk tidsskrift*, vol. 31, s. 20–34.
- Døving, Runar 2021. Kontekstanalyse. I Thor Øivind Jensen, Eivind Jacobsen, Morten W. Knudsen og Gerhard Schjelderup (red.). *Forbrukersosiologi, bærekraft, digitalisering, identitet og makt*. Oslo, Vigmostad & Bjørke, s. 621–633.
- Døving, Runar og Ingun Grimstad Klepp 2009. Avlæring av ansvar. Normer og kunnskap om klær i skikk og bruk- bøker. I K. Asdal og E. Jacobsen (red.). *Forbrukernes ansvar*. Oslo, Cappelen akademisk forlag, s. 113-144.
- Eriksen, Anne og Torunn Selberg 2006. *Tradisjon og fortelling – en innføring i folkloristikk*. 1. utgave. Oslo, Pax Forlag.
- Eriksen, Henriette Westerlund 2003. *Ringens rette finger*. 25. april. <https://www.abcnyheter.no/helse-og-livsstil/2003/04/25/40792/ringens-rette-finger?redirect=true>
- F. Lohne. Ukjent årstall. «Hvilken hånd skal forlovelsesringen på?» <https://flohne.no/tips/hvilken-ha%CC%8And-skal-for-lovelsesringen-pa%CC%8A/> Lesedato 15. september 2024
- Geertz, Clifford. 1973 [1965]. Religion as a Cultural System. I W. Leesa and E. Vogt (red.). *Reader in Comparative Religion: An Anthropological Approach*. London, Harper and Row.
- Gelius, Einar og Pia Haraldsen 2014. *Kunsten å feire bryllup*. 1 utgave. Oslo, Font forlag.
- Gemological Institute of America (GIA) 2020. *The Origin of Wedding Rings: Ancient Tradition or Marketing Invention?* 8. mai. <https://4cs.gia.edu/en-us/blog/origin-of-wedding-rings/>
- Gullestad, Marianne 1984. *Kitchen-table society*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Gullfunn. Ukjent årstall. *Hvilken hånd skal forlovelsesringen på?* <https://www.gullfunn.no/gullfunn-bryllup/hvilken-hand-skal-forlovelsesringen-pa/> Lesedato 21. april 2022.
- Heggelund, Gry F. 2003. *Bryllup: planlegg- ingen, vielsen, festen*. Oslo, Aschehoug.
- Hodne, Bjarne, Ørnulf Hodne og Ronald Grambo 1985. *Der stod seg et bryllup*. Oslo, Cappelen.
- Houlbrook, Ceri 2021. *Unlocking the Love-Lock: The History and Heritage of a Contemporary Custom*. New York, Berghahn.
- Hoyer, Wayne, Deborah J. MacInnis og Rik Pieters 2018. *Consumer Behavior*. 7. utgave. Boston, Cengage Learning.
- Humanistene. Ukjent årstall. *Program forslag*. <https://www.humanistene.no/hvordan-ser-en-humanistisk-vielse-ut> Lesedato 20. september 2024
- Kunz, George Frederick 1917. *Rings for the finger*. Philadelphia, J.B. Lippincott Company.
- Mauss, Marcel 1995. *Gaven: Utvekslingens form og årsak i arkaiske samfunn*. (Oversatt og etterarbeid av Thomas Hylland Eriksen). Halden, Cappelen upopulære skrifter.
- Moe, Maria Jakobsen og Nora Hamnes Holm 2022. *Gifteringen. En studie om kjøp, bruk og avhending, med utgangspunkt i Astrid fra Nord-Norge*. Masteroppgave. Høgskolen Kristiania.
- NEG 1955. «NEG 50 Bruk av ringer, Akershus og Troms». Norsk Etnografisk Granskning. Norsk Folkemuseum.
- Norberg, Melissa M. og Derek D. Rucker 2021. The psychology of object attach-

- ment: Our bond with teddy bears, coffee mugs, and wedding rings. *Current Opinion in Psychology*, vol. 39, s. v–x.
- Osteen, Mark 2002. Introduction: Questions of the gift. I Osteen (red.). *The Question of the Gift: Essays across disciplines*. Routledge, London, s. 1–41.
- Regjeringen. Ukjent årstall. *Informasjonskriv – klær og gjenstander i kiste ved gravlegging og kremasjon*. https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/fad/vedlegg/kirke/infoskriv_gravlegging_bm.pdf Lesedato 5. november 2023.
- Ridderstrøm, Helge 2020. Trødering. 9. desember. *Bibliotekarstudentens nettleksikon om litteratur og medier*.
- Roach, Catherine M. 2016. *Happily Ever After: The Romance Story in Popular Culture*. Bloomington, Indiana University Press.
- Rognø, Linn Merete 2017. *Hvilken finger skal gifteringen være på?* 30. april. <https://www.klikk.no/kvinneguiden/bryllup/giftering-hvilken-finger-2569900>
- Pettersen, Lene og Runar Døving 2023. Gifteklare nordmenns hypergame partnerpreferanser. *Norsk antropologisk tidsskrift*, vol 34, s. 79–94.
- Skikkogbruk.no. Ukjent årstall. *Gifteringene*. <https://www.skikkogbruk.no/single-post/gifteringene> Lesedato 21. april 2022.
- Solheim, Jorunn 2016. Bringing it all back home – familien som generativ kulturell formasjon i det moderne. *Norsk antropologisk tidsskrift*, vol. 27, s. 7–21.
- SSB 2022. *Ekteskap og skilsmisser*. 6. april. <https://www.ssb.no/befolkning/barn-familier-og-husholdninger/statistikk/ekteskap-og-skilsmisser>
- Storm, Anna. Ukjent årstall. *Ringene til forlovelse, frieri og bryllup*. <https://www.bryllupsmagasinet.no/fringene-til-forlovelse-frieri-og-bryllup/> Lesedato 22. august 2024.
- Tjora, Aksel 2018. *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. 3. utgave. Oslo, Gyldendal Akademisk.
- Troels-Lund, Troels 1939. *Trolovelse og bryllup i det sekstende århundre*. Oslo, Gyldendal Norsk Forlag.
- Turner, Victor 1970. *The Forest of Symbols: Aspects of Ndembu Ritual*. New York, Cornell University Press.
- Tylor, Edward Burnett. 1871. *Primitive Culture*. Cambridge, Cambridge University Press.
- Weber, Max. 1919. *Science as a Vocation*. München: Duncker & Humblot.
- Weiner, Annette B. 1992. *Inalienable Possessions*. 1. utgave. Oxford, University of California Press.
- Wittgenstein, L. 1971. *Filosofiske undersøgelser*. København, Munksgaard.
- Intervjuer
- Astrid, 101 år, 19. juli 2021.
- Gudrun, 64 år, 7. februar 2022.
- Harald, 75 år, 8. februar 2022.
- Marie, 29 år, 11. februar 2022.
- Hilde, 54 år, gravferdskonsulent, 14. februar 2022.
- Sandra, 29 år, gullsmedarbeider, 17. februar 2022.
- Vilde, 24 år, 23. februar 2022.
- Kasper, 24 år, 24. februar 2022.
- Sofie, 30 år, 27. februar 2022.
- Terje, 47 år, 7. mars 2022.
- Tommy, 49 år, 15. mars 2022.
- Rådhus 1, 17. mars 2022.
- Rådhus 2, 17. mars 2022.
- Kari, 49 år, prest, 28. mars 2022.
- Mathilde, 24 år, 24. mars 2022.
- Linh, 29 år, 30. mars 2022.